

**Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyi
Dövlət toxum nəzarəti və bitkiçiliyin təşkili şöbəsi
Fitosanitar xidmətlər sektoru**

**2025-ci ilin mart ayı və I rüb ərzində respublika
ərazisində müşahidə edilmiş fitosanitar vəziyyət
və aparılmış fitosanitar tədbirlərin əvvəlki ilin
eyni dövrü ilə müqayisəli təhlili**

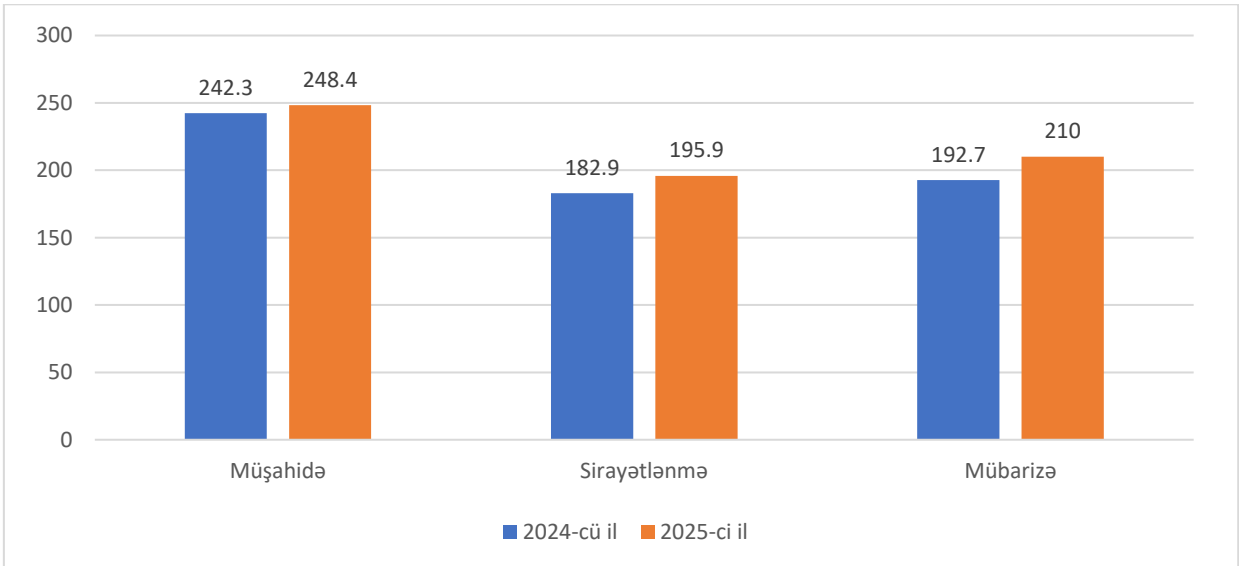
Xülasə

Arayış ölkə ərazisində müxtəlif zərərli orqanizmlərlə bağlı Aqrar Xidmətlər Agentliyinin Bitki Mühafizəsi və Fumiqasiya (zərərsizləşdirmə) Mərkəzi tərəfindən aparılmış müşahidə və mübarizə tədbirlərinə dair məlumatlar əsasında hazırlanmışdır. Eyni zamanda bəzi əsas zərərvericilərə dair göstəricilərin əvvəlki illərlə müqayisəsi aparılmışdır. Arayış məlumat xarakteri daşıyır.

Respublika ərazisində kənd təsərrüfatı əkinlərinin zərərli orqanizmlərin zərərli təsirindən qorunması məqsədilə Aqrar Xidmətlər Agentliyinin Bitki Mühafizəsi və Fumiqasiya Mərkəzinin (bundan sonra-Mərkəz) yerli qurumlarının mütəxəssisləri tərəfindən mart ayı ərzində də fitosanitar müşahidələr və müvafiq mübarizə tədbirləri davam etdirilmişdir. Ay ərzində aparılmış fitosanitar müşahidələr nəticəsində zərərli orqanizmlərlə sirayətlənmə aşkar edilmiş sahələrdə həm Mərkəzin yerli qurumları, həm də təsərrüfat subyektlərinin özləri tərəfindən qarşılıyıcı mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

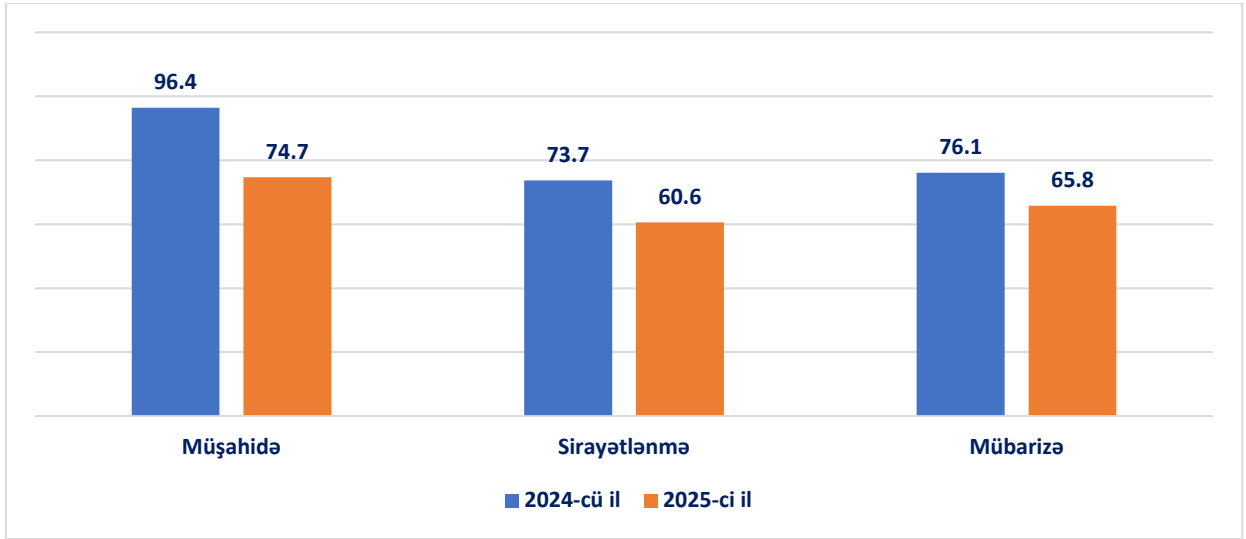
Cari ilin yanvar - mart aylarında (1-ci rüb) ümumilikdə 248.4 min hektar sahədə **müşahidələr** aparılmış, 195.9 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** aşkar edilmiş və qış mübarizəsi də daxil olmaqla 210.0 min hektar sahədə mexaniki və kimyəvi **mübarizə** tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 242.3 182.9 və 192.7 min hektar olmuşdur (**Qrafik 1**).

Qrafik 1. 2024 və 2025-ci illərin 1-ci rübü ərzində zərərli orqanizmlərə qarşı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Cari ilin mart ayında ümumilikdə 74.7 min hektar sahədə **müşahidələr** aparılmış, 60.6 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** aşkar edilmiş və profilaktik qış mübarizəsi də daxil olmaqla 65.8 min hektar sahədə mexaniki və kimyəvi **mübarizə** tədbirləri həyata keçirilmişdir. **2024-cü ilin** eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 96.4; 73.7 və 76.1 min hektar olmuşdur (**Qrafik 2**).

Qrafik 2. 2024 və 2025-ci illərin mart ayı ərzində zərərli orqanizmlərə qarşı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

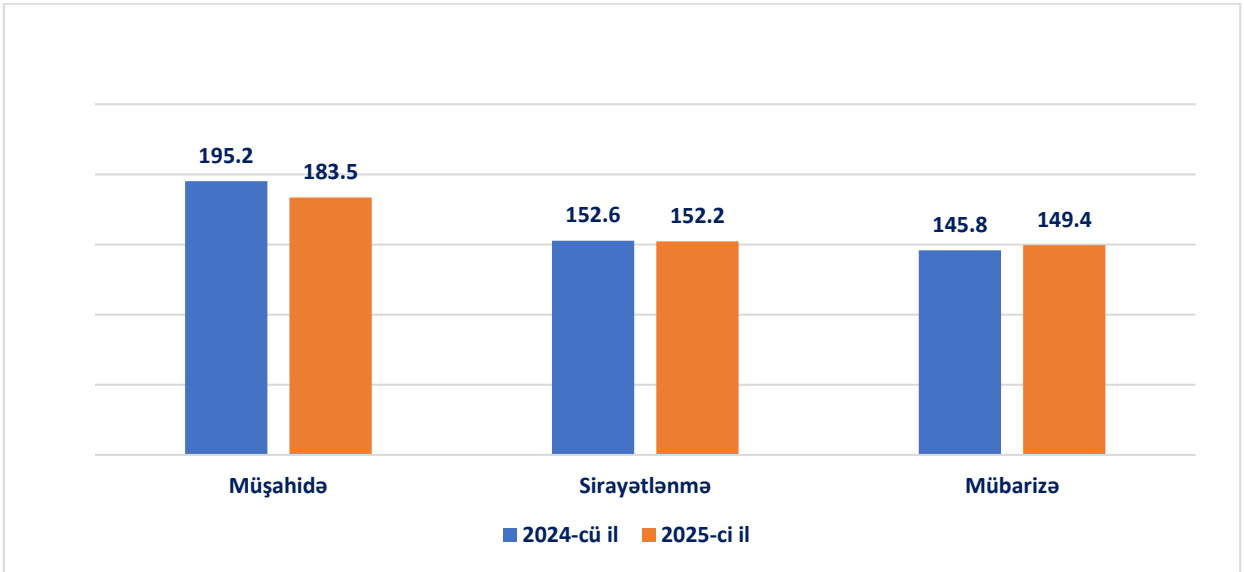

Siçanabənzər gəmiricilər

Cari ilin yanvar və fevral aylarında olduğu kimi mart ayında da ölkə ərazisində ən çox müşahidə edilən zərərli orqanizm siçanabənzər gəmiricilər olmuşdur. Ay ərzində zərərli orqanizmlərlə bağlı ümumilikdə aparılmış müşahidələr zamanı aşkar edilən 60.6 min ha ümumi sirayətlənmənin 38.0%-i (23.0 min ha) siçanabənzər gəmiricilərin payına düşür. Mart ayında siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı müşahidələrin aparıldığı 29.0 min ha sahənin 23.0 min ha hissəsində sirayətlənmə müşahidə edilmiş və sirayətlənmə sahəsi 79.3% təşkil etmişdir. Fevral ayında müşahidə sahəsi 65.4 min ha, sirayətlənmə sahəsi 55.4 min ha (84.7%) olmuşdur. Mart ayında sirayətlənmə sahəsinin fevral ayı ilə müqayisədə 26.4 min ha azalması Fevral ayının üçüncü ongünlüyü ərzində və sonrakı dövrdə respublikanın əksər bölgələrində qar yağıntılarının və şaxtalı havalarda müşahidə edilməsi nəticəsində zərərvericinin aktivliyinin azalması ilə izah oluna bilər. 2024-cü ilin eyni dövründə isə (mart ayı) 64.4 min ha sahədə müşahidələr aparılmış, 51.7 min ha sahədə sirayətlənmə aşkar edilmiş və sirayətlənmə təxmini olaraq cari ildə olduğu kimi 80,3% təşkil etmişdir. Sirayətlənmə əsasən taxıl əkin sahələrində müşahidə edilmişdir.

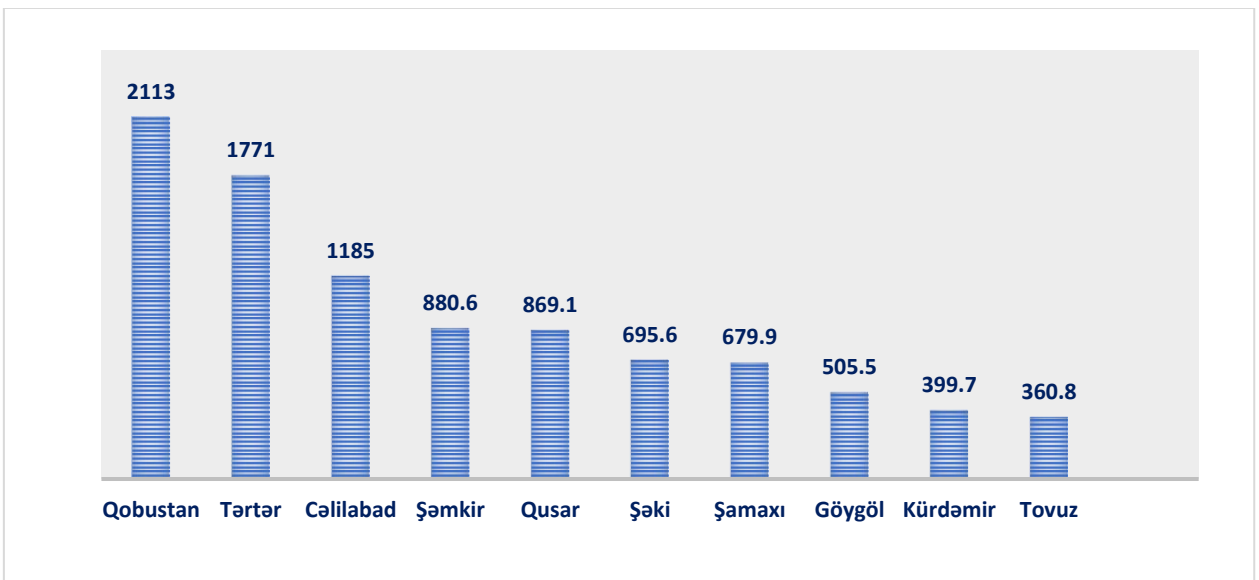
2025-ci ilin yanvar-mart aylarında (1-ci rüb) siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı müşahidələrin aparıldığı 183.5 min hektar ərazinin 152.2 min hektarında (82.9%) sirayətlənmə aşkar edilmiş və 149.4 min hektar sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin yanvar-mart aylarında isə müşahidə aparılmış 195,2 min hektar ərazinin 152,6 min hektarında (78,2%) sirayətlənmə aşkar edilmiş və 145,8 min hektar sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Müşahidə edilən sirayətlənmə sahəsinin həcmində fərq müşahidə olunmasa da mübarizə aparılmış sahənin həcmində 3.6 min ha yaxud 2.5% artım müşahidə olunmuşdur. **(Qrafik 3).**

Qrafik 3. 2024-2025-ci illərin 1-ci rübü ərzində siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

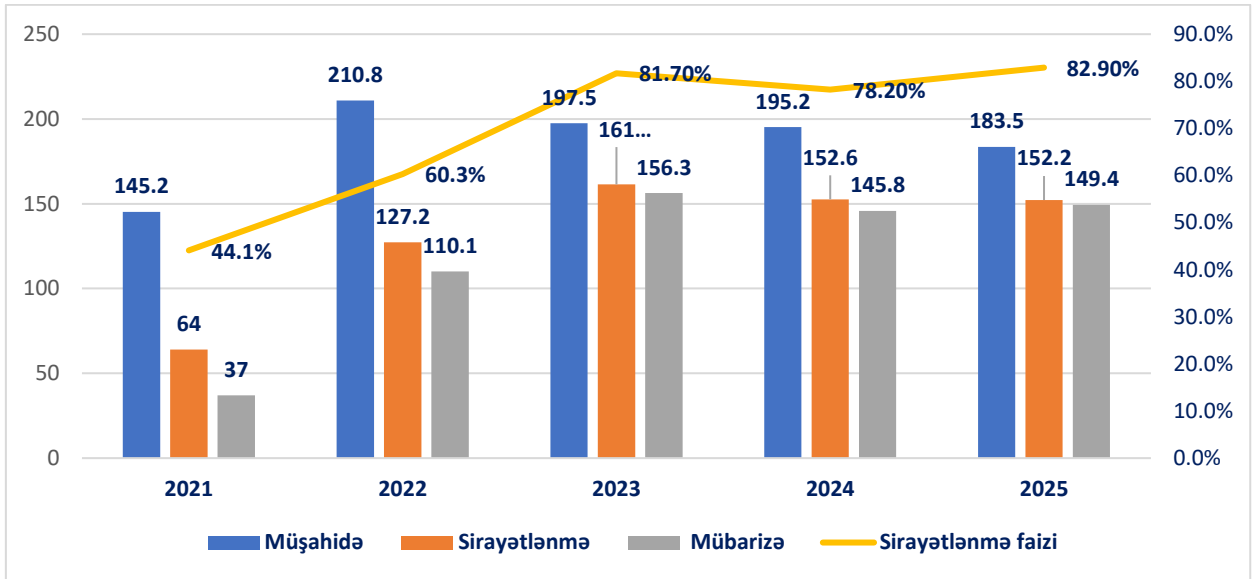
Ay ərzində ən çox sirayətlənmə Şəki (3190.1 ha), Tərtər (1830.0 ha), Yevlax (1411.3 ha), İsmayilli (1180.0 ha), Qusar (1118.0 ha), Ağdam (1052.4 ha), Kürdəmir 1007.5 ha), Şamaxı (990.0 ha), Hacıqabul (840.2 ha) Qax (803.0 ha) rayonlarının əkin sahələrində müşahidə edilmişdir (**Qrafik 4**).

Qrafik 4. 2025-ci ilin mart ayında siçanabənzər gəmiricilərlə ən çox sirayətlənmə müşahidə olunmuş rayonlar (ha)

2021-2025-ci illərin 1-ci rübləri ərzində siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılmış fitosanitar tədbirlər üzrə göstəricilərin dinamikası **Qrafik 5-də** verilmişdir. Qrafikdən göründüyü kimi 2021-ci illə müqayisədə 2024-2025-ci illərin yanvar-mart aylarında zərərverici ilə sirayətlənmə sahəsində 2.4 dəfə, mübarizə sahəsində isə təxminən 4 dəfə artım müşahidə edilmişdir.

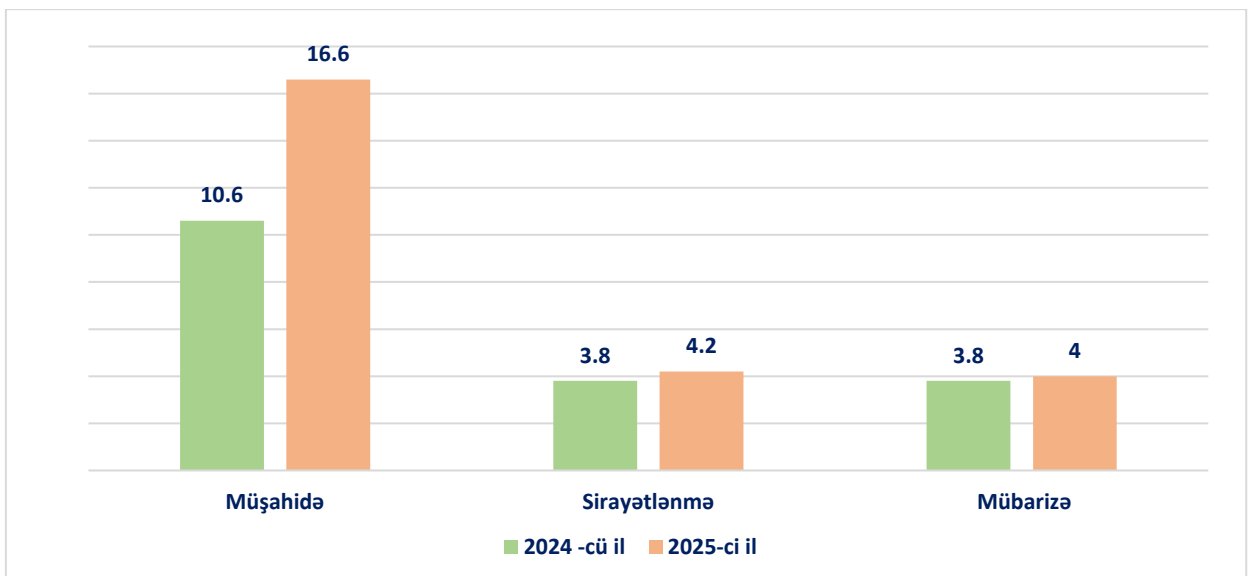
Qrafik 5. 2021-2025-ci illərin yanvar-mart aylarında siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Taxıl böcəyi (*Zabrus tenebrioides* Goeze)

Ay ərzində xüsusi təhlükəli zərərverici olan Taxıl böcəyi zərərvericisi ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 1755.2 hektar əkin sahəsinin 264.0 hektarında **sirayətlənmə (15.0%)** aşkar edilmiş və 264.0 hektar ərazidə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Sirayətlənmə Ağsu (134.0 ha) və Ağdaş (130.0 ha) rayonlarının ərazisində müşahidə edilmişdir. Əvvəlki ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 3212.8 ha; 1452.5 ha (**sirayətlənmə 45.2%**) və 1452.5 hektar təşkil etmişdir. Əvvəlki il üzrə sirayətlənmə isə əsasən Şəki (1357.0 ha), Qəbələ (44.0 ha), Ağsu (39.3 ha) və Oğuz (10.3 ha) rayonlarının ərazisində müşahidə edilmişdir. 2025-ci ilin 1-ci rübündə taxıl böcəyi ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisəli dinamikası **Qrafik 6-da** verilmişdir.

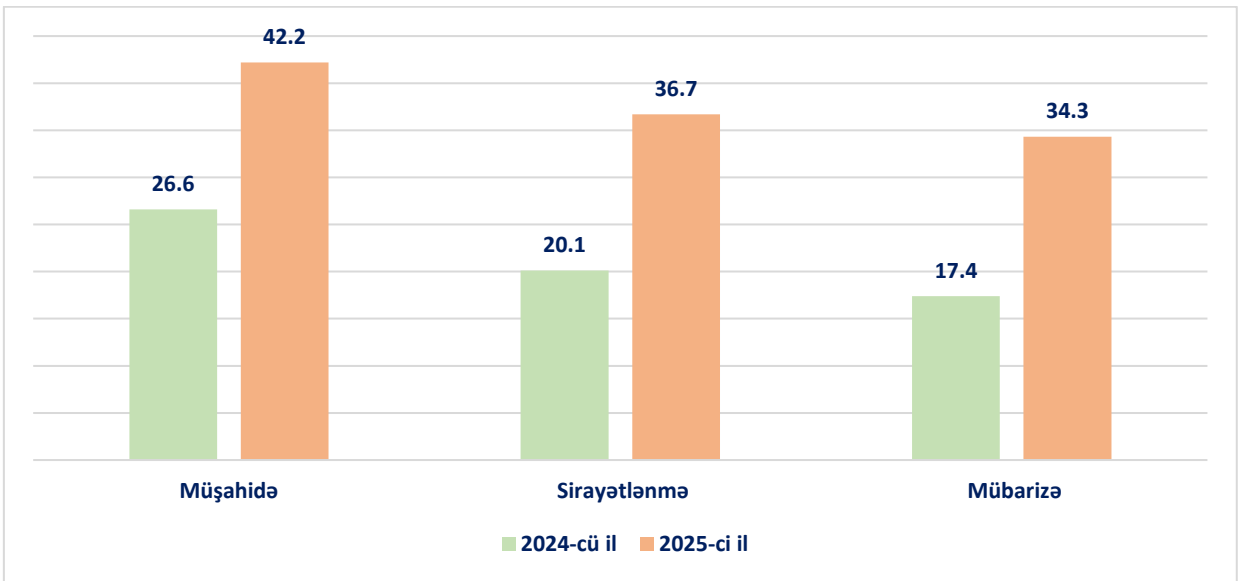
Qrafik 6. 2024-2025-ci illərin 1-ci rübü ərzində taxıl böcəyi ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (ha)

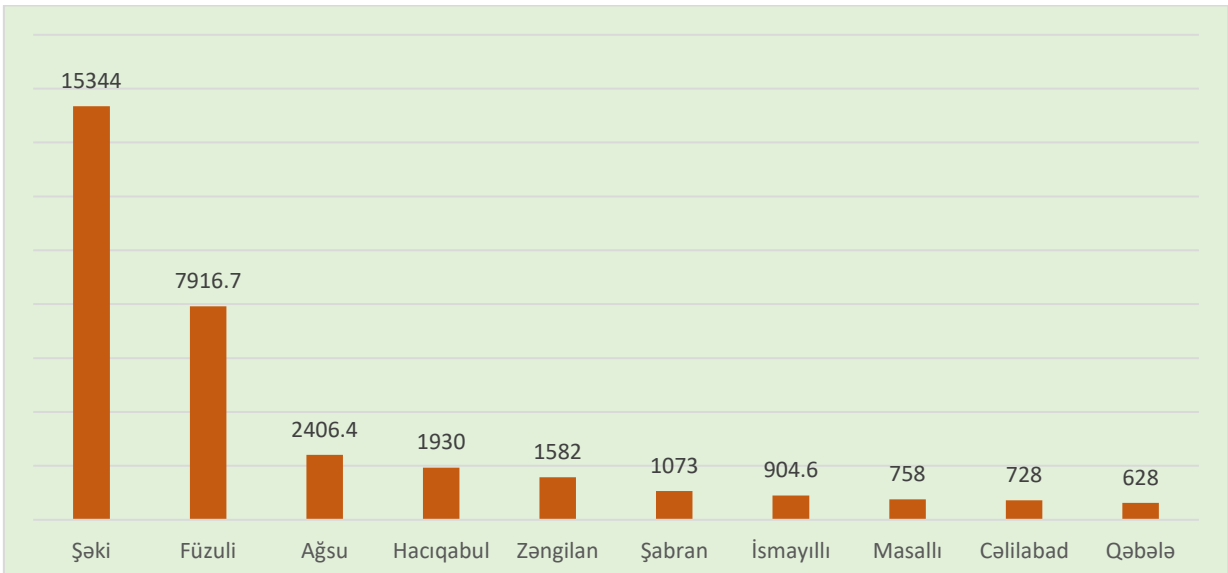
Alaq otları

Mart ayı ərzində alaq otları ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 42.2 min ha əkin sahəsinin 36.7 min hektarında müxtəlif alaq otları ilə sirayətlənmə (87.0%) aşkar edilmiş və 34.3 min ha sahədə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024 cü ilin eyni dövründə isə alaq otları ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 26,6 min ha əkin sahəsinin 20,1 min hektarında müxtəlif alaq otları ilə sirayətlənmə (75,6%) aşkar edilmiş və 17,4 min ha sahədə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Rəqəmlərdən də görüldüyü kimi cari ilin müvafiq dövründə həm müşahidə (58.6%), həm sirayətlənmə (82.6%), həm də mübarizə sahəsi üzrə (97.1%) artım müşahidə edilmişdir (**Qrafik 7**).

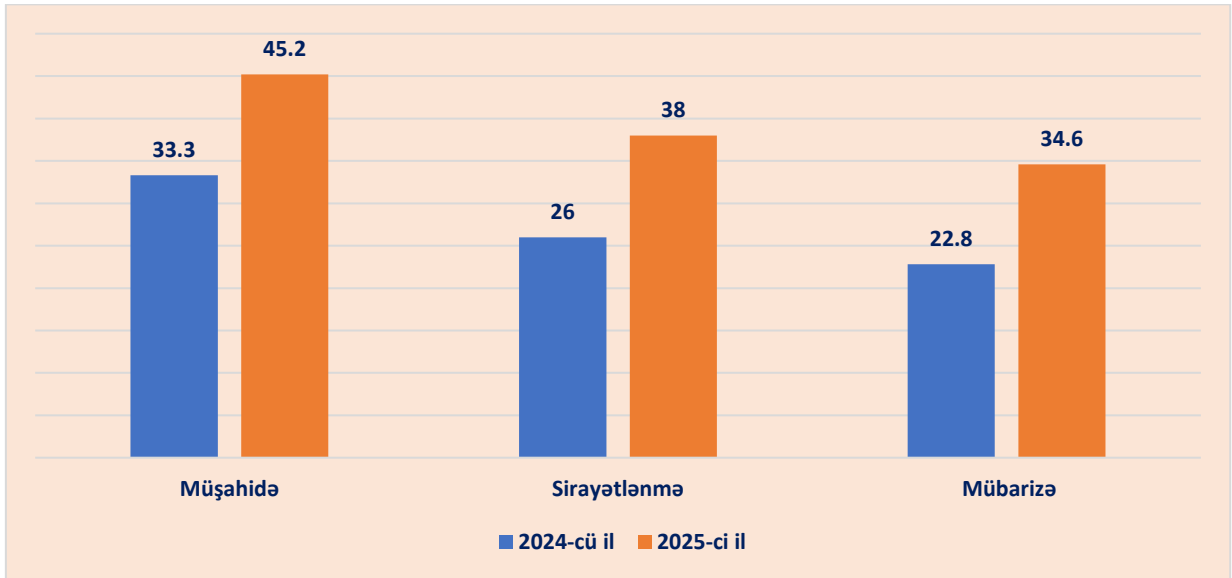
Qrafik 7. 2024-2025-ci illərin mart ayları ərzində alaq otları ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Qrafik 8. 2025-ci ilin mart ayında alaq otları ilə ən çox sirayətlənmə müşahidə edilən rayonlar üzrə məlumatlar (ha)

Qrafik 9. 2024-2025-ci illərin 1-ci rübü ərzində əlaq otları ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Qəhvəyi mərmər bağacığı (Halyomorpha halys)

Qəhvəyi mərmər bağacığı zərərvericisinin qışlama yerləri üzrə monitoring və məhv etmə tədbirləri davam etdirilmişdir. Ölkənin şimal və şimal-qərb rayonları üzrə 76.3 ha sahədə aparılmış müşahidələr zamanı əsasən Zaqatala (32.5 ha), Qax (11.7 ha) və Balakən (9.5 ha) rayonlarının ərazisində ümumilikdə 54.2 ha sahədə sirayətlənmə aşkar edilmiş və sirayətlənmə nöqtələrində zərərverici mexaniki (6.2 ha) və kimyəvi (48.0 ha) yolla məhv edilmişdir.

Bağlarda profilaktik mübarizə tədbirləri

Ay ərzində meyvə bağlarında 6695.2 ha, üzüm bağlarında isə 1521.5 ha sahədə profilaktik bitki mühafizəsi tədbirləri həyata keçirilmişdir. Əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə aparılan bitki mühafizəsi tədbirlərinin həcmi müvafiq olaraq meyvə bağlarında 4685.7 ha, üzüm bağlarında isə 1640.2 ha olmuşdur.